

Mater Sion, ut quidam volunt, Maria significatur, in qua natus est homo Christus, ipsius quoque matris creator.

PL
50, 796

Quomodo accipiendum est quod Dominus Iesus Christus *David filius*¹ dicitur, enim utique natus non sit ex Ioseph, qui ex David stirpe descendit? 1299

In coniugium tunc Iudaei secundum legem de consanguinitate proximas assumebant. Nec dubitandum est quod hac ratione etiam Maria ex eadem tribu veniens, sicut Ioseph ex David stirpe descenderit, immo processerit. Ideo autem per generationem Ioseph origo Mariae significatur quia consuetudo Scripturarum est, virorum potius quam feminarum seriem in generatione contexere. Cuius Mariae quia *cognata*, sicut legitur, fuit *Elizabeth*,² quae fuisse scribitur *de filiabus Aaron*,³ manifestissimum est, quod in Christo secundum carnem ex utroque genere convenerit, regum scilicet sacerdotumque successio.

PL
50, 797

Quare in Evangelio *Maria Ioseph coniux dicitur*?⁴ 1300

Consuetudo est Scripturae, ut etiam sponsas appellet uxores.

PL
50, 813

Lib. II, cap. I. [...] *Maria, illuminata, sive stella maris: sed sermone Syro, domina.* 1301

ARNOBIUS Iunior († post 455)

CONFLICTUS⁵

PL
53, 242

Lib. I, cap. III. [...] *Arnobius dixit*: Deum Iudaei sic praedicant solum, ut negent Filium eius; negent simul cum eo unum esse, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. — *Serapion dixit*: Iste qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, ipse unus an est alius? — *Arnobius dixit*: In Deitate unus, in generatione vero sic est alius, ut Deus unus esse non cesset Pater et Filius. Deus enim tunc vere unus creditur, et integra in eo Divinitas non negatur. 1302

PL
53, 272

Cap. XVIII. [...] Quicumque ergo negat Deum esse in Christo, id est, in homine, hic Antichristus est.⁶ [...] Similiter qui duos filios 1303

¹ Matth. I, 1.

² Lc. I, 36.

³ Lc. I, 5.

⁴ Matth. I, 20.

⁵ Arnobii Catholici et Serapionis CONFLICTUS de Deo Trino et Uno: de duabus in Christo substantiis in unitate personae; de gratiae et liberi arbitrii concordia.

⁶ I Io. II, 22.

● PL 50, 734.

Dei ausus fuerit cogitare vel credere, unum qui ante tempora ex Patre genitus est sine matre, et alium qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, aeterno anathemate ferietur.

- 1304 Lib. II, I. [...]—*Arnobius dixit*: In ea forma, in qua Filius Patris est sine matre, ipse et Pater unum sunt: in ea vero forma, in qua Filius matris est sine Patre, Patre minor est. Naturam enim servilem assumpsit, in qua non solum Deo Patre minor esset, sed et matre tantum minor esset, quantum matris Virginis annositas exstitisset. PL
53, 273
- 1305 III. *Serapion dixit*: At per hoc duo sunt filii Dei, cum dicis, Deus, Deus est; et homo, homo est; Deus verus, verusque homo duo sunt. — *Arnobius dixit*: Duae sunt substantiae in uno Filio Dei. Hic enim unus Filius Patris, qui fecit primum hominem de limo terrae virginis. Cum timore Dei et interrogare * te et audire oportet. — *Serapion dixit*: *275
Quare hoc dicis? — *Arnobius dixit*: Quia quasi plausibilem fuisse te existimas, cum dicis duos filios Dei esse, unum de Patre sine matre, et alium de matre sine patre. Cum ego tibi dixerim Deum per omnipotentiam suam formam servi assumpsisse in utero Virginis, et cum eo sumpsisse temporalem originem. Non habet hunc Filium Dei, qui penitus temporalem non habet. — *Serapion dixit*: Tu dixisti alterum Virginis filium praeter Christum. — *Arnobius dixit*: Non dixi alterum Virginis filium praeter Christum, sed dixi: Hic qui de limo terrae virginis primum hominem fecit, ipse in utero Virginis sanctae hominem in quo ipse habitaret sua incomprehensibili omnipotentia fabricavit, secundum quod legimus: *Sapientia aedificavit sibi domum*.¹ — *Serapion dixit*: Quis est qui fabricavit sibi in utero Virginis hominem? — *Arnobius dixit*: Filius Dei Patris invisibilis fabricavit sibi hominem, in quo, quasi in domo incomparabili manens, ipse fieret visibilis sanctis. — *Serapion dixit*: Ergo visibilis factus est? — *Arnobius dixit*: Non dixi visibilis factus est tantum: sed dixi, visibilis factus sanctis, hoc est credentibus, ut *per fidem* videretur, *non per speciem* ² secundum hoc quod legimus: *Vidimus, et non habebat speciem*.³
- 1306 Cap. VIII. [...] — *Serapion dixit*: Ex quo tempore Dealitas in hominem, quem assumpsit, advenit? — *Arnobius dixit*: Ex qua hora Gabriel angelus verbum eiecit, et illa credendo concepit. — *Serapion dixit*: Ergo simul conceptus est. — *Arnobius dixit*: Dum conciperetur verbo homo in utero, qui eum fabricaverat, et adhuc fabricabat, ut in eo maneret, et ibi erat is qui initium nunquam habuit, in eo qui initium essentiae suae in utero Virginis assumebat. — *Serapion dixit*: Ergo PL
53, 279

¹ Prov. IX, 1.

² I Cor. XIII, 12.

³ Isa. LIII, 2.

Deus et patrem et matrem habet. *Arnobius dixit*: – Patrem habet Filius Dei, qui eum genuit ante tempora sine matre; et matrem habet Virginem, quae illum concepit et peperit sine homine patre. – *Serapion dixit*: Ergo mater Dei est. – *Arnobius dixit*: Mater Christi et Dei. – *Serapion dixit*: Quid est Christi et Dei? – *Arnobius dixit*: Dei, qui cum initium non haberet, tamen nascendo initium assumpsit cum Christo. Christus enim sine Deo similis est christis aliis qui ante eum fuerunt. Christus autem Deus noster similem per naturam penitus non habet; praeter ipsum enim nullus est Christus et Deus. – *Serapion dixit*: Quid ergo in partu Mariae natum credis? – *Arnobius dixit*: Hominem, qui nunquam fuit, cum Deo qui semper fuit. – *Serapion *respondit*: Maria ergo mater hominis, et non Dei est. – *Arnobius dixit*: Per hominem de Spiritu sancto conceptum et natum meruit etiam eius mater fieri, qui ita fuit semper, ut et non fuerit tempus quando non fuit. – *Serapion dixit*: Ergo Nestorii sectam sequeris. *Arnobius dixit*: Nestorius Θεοτόκον negavit, quam et Χριστοτόκον credo. *Serapion respondit*: Si illum creavit ex se qui ante non fuit, illum sine dubio non creavit qui semper fuit. *Arnobius dixit*: Si ad rationes humanas vadis, et fidem tecum non ducas, vadis, vacuus redis, et semper vacuus permanebis. *Serapion dixit*: Si scis quia non possum et ego tecum iniuriose loqui, loquere iniuriose. – *Arnobius dixit*: Iniuria esset, si non, ut vides, causa exigeret ut hoc tibi dicerem. – *Serapion dixit*: Quae causa hoc exigit sciamus. – *Arnobius dixit*: Quomodo totum quod circa Mariam gestum est rationem hanc habet primam, ut credas; si vero rationem habeas, et fidem non habeas, vacua erit ratio tua. – *Serapion dixit*: Aut ratio, ratio, aut fides, fides erit. – *Arnobius dixit*: Non potest fides sine ratione in hac parte, nec ratio sine fide subsistere. – *Serapion dixit*: Et quae ratio poterit me docere quod Virgo concepit, Virgo peperit; Virgo post partum permansit? – *Arnobius dixit*: Haec ratio est Deus omnipotens. – *Serapion dixit*: Ego tecum de puella ago. – *Arnobius dixit*: Ego tecum de Omnipotente ago. Dicas mihi. Qui fecit coelum et terram, et omnia quae in eis sunt, Omnipotens ipse est, an non Omnipotens? – *Serapion dixit*: Semper aliud proponis, ut aliud tibi agere liceat, et non ad interrogata respondeas. – *Arnobius dixit*: Ego interrogationi tuae studens respondere, interrogo te. Dic mihi, Deus est omnipotens, an non? – *Serapion dixit*: Qui hoc negat, nihil illo stultius est. Scriptum est: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.*¹ – *Arnobius dixit*: Filius ergo Dei per omnipotentiam suam hoc facere voluit, ut efficeretur filius hominis. – *Serapion dixit*: – Cuius hominis? – * *Arnobius dixit*: Mariae. – *Sera-*

*280

*281

¹ Ps. LII, 1.

pion dixit: Ergo hoc voluit quasi putative, et non veraciter. – *Arnobius dixit:* In Deo nihil putativum, nihil fantasticum, nihil mendacii existit. – *Serapion dixit:* Unum e duobus stare non potest, quia Maria aut Θεοτόκος erit eadem genitrix; aut Χριστοτόκος eadem genitrix Christi. – *Arnobius dixit:* Et Θεοτόκος est, et Χριστοτόκος. – *Serapion dixit:* Ergo duorum est mater filiorum. – *Arnobius dixit:* Unius filii mater est. – *Serapion dixit:* Qua ratione hoc poteris docere, cum Filius Dei, Dei Filius sit; qui ex Deo Patre ante saecula est genitus Deus; et iste nunc ex tempore sit genitus filius hominis? – *Arnobius dixit:* Filius Dei omnipotens omnipotentis Patris per omnipotentiam suam hoc voluit, ut unus cum eo fieret Filius Dei iste filius hominis. [...] * Status virginitatis Mariae, homine concepto et parto, non est ex sua integritate deiectus, sed magis est integrior factus. *283

1307

X. *Serapion dixit:* Quae ratio te compellit, ut quotiescunque de Filio Dei, qui est Deus natus ex Maria, loqueris, non solum dicis ut sit Maria Θεοτόκος; sed semper hoc nominas, quod Filius hominis est, ut sit Maria Χριστοτόκος? – *Arnobius dixit:* Sicut ego nunquam Χριστοτόκον sine Θεοτόκον dico, et tu ita confitendo confirmas fidem tuam, et finis huius nostrae altercationis occurrit. – *Serapion dixit:* Unde tibi haec auctoritas huius definitionis advenit? – *Arnobius dixit:* Apostoli Pauli non vis recipere hoc quod dixit testimonium: *Factus est primus homo in animam viventem, novissimus homo in spiritum vivificantem?*¹ – *Serapion dixit:* Dic mihi quo ordine tu istum sensum accipias? – *Arnobius dixit:* Ipse Apostolus suis verbis hoc quod dixi explanavit, dicens: *Quoniam per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificantur.*² – *Serapion dixit:* Video quod moliris astruere, ut quia in isto loco nominat Apostolus hominem solum, non etiam Deum, docuisse videatur resurrectionis nostrae gloriam celebrare. – *Arnobius dixit:* Christum quando audis, et non audis sanctae Mariae Virginis Filium, scias te unum ex rebus Iudaeorum audire: et ideo hominem hunc solum esse iusta ratione firmamus. Virginis autem Filium Deum et Christum esse catholica fidelitate hoc ordine confitemur, ut gloriam quam humanum genus per primum hominem amiserat, per istum Filium Virginis, qui Deus et homo, in centuplum melius recuperaret. Nam paradisi regio per primum hominem legitur fuisse sublata, per secundum vero hominem et regno paradisi restituitur, et omnium indulgentia confertur.

PL
53, 284¹ I Cor. XV, 45.² I Cor. XV, 21, 22.

PL
53, 285

XI. — *Serapion dixit*: Multum me suspectum reddis, cum et creaturam, et carnem, et hominem, et filium repetis, tamen Filium Dei Filium fuisse Mariae non fateris. — *Arnobius dixit*: Si non esset filius hominis Filius Dei factus, Maria mater Dei esse non poterat. Per filium ergo suum facta est mater Filii Dei; per formam servi quam assumpsit Dominus, facta est mater Domini; nec poterat esse Θεοτόκος, nisi Χριστοτόκος fieri meruisset. Audi quid habebat concipere in utero, aut quid habebat parere, aut quid habebat pannis involvere, et in praesepio ponere,¹ aut quid habebat lactare, aut quid habebat tollere et fugere in Aegyptum,² aut quid habebat crescere aetate et sapientia, aut quid octava die circumcidi, aut quid habebat baptizari a Ioanne,³ nisi esset homo perfectus, in quo esset perfectus Deus, qui

1308

PL
53, 285

ipsum sicuti hominem in utero fabricavit. — *Serapion dixit*: Nestorii est ista doctrina. — *Arnobius dixit*: Nestorius quae asserit prae manibus habeo; si iubent iudices recitabo. — *Iudices dixerunt*: Legatur quod ab Arnobio offertur, ut possit Serapionis si vera est obiectio demonstrari. Cumque accepta esset homilia, ad locum lecta est ita: Non peperit sanctissima Maria Deitatem, nam *quod natum est de carne, caro est.*⁴ Non peperit creatura creatorem; sed peperit hominem Deitatis ministrum. Non aedificavit Deum Verbum Spiritus sanctus: *Quod enim ex ipsa natum est, ait, de Spiritu sancto est.*⁵ Deo itaque Verbo templum ex Virgine aedificavit. Et paulo post: Per se qui natus est Deus in utero Deus est. Et paulo post: * Θεοτόκον formam in Deo honoremus. Item in alia praedicatione, cuius initium hoc est: Saepe mecum fructus vitae versans, et terrestrium rerum multiplicem mutabilitatem, sparsaque per vitam insidias cogitans, haesitans exclamavi: Quis poterit liberari? Et post paululum ait: Spiritum divina separat natura, qui humanitatem eius creavit. Quidquid ex Maria natum est, de Spiritu sancto est, qui et secundum iustitiam replevit quod creatum est. Hoc *quod manifestatum est in carne, iustificatum est in Spiritu.*⁶ Item ait: Qui fecit eum metuendum daemonibus, de quo dicit ipse Dominus, *Ego in Spiritu Dei eiicio daemonia,*⁷ ipse carnem eius fecit templum. Unde dicit Baptista: *Vidi Spiritum sanctum descendantem de caelo, et manentem in eo.*⁸ Item paulo post: Qui

1309

*286

¹ Lc. II, 7.

² Matth. II, 13.

³ Lc. II, 21; Matth. III, 13.

⁴ Io. III, 6.

⁵ Matth. I, 20.

⁶ I Tim. III, 16.

⁷ Matth. XII, 28.

⁸ Io. I, 32.

dedit ei elevationem in coelum, ait, dedit mandata apostolis quos elegit per Spiritum sanctum, et postea elevatus est in coelum.¹ Hunc itaque qui Christo tantam donavit dispensationem, qui natum putant carneum, separant a divina natura. Item in alia praedicatione, cuius initium hoc est, nulla deterior aegritudo humanis animis quam ignorantia. Et paulo post: Ista autem faciunt Deum secundum post beatam Mariam, cum matrem temporalem creatricem temporum Deitatem assignant; immo nec matrem Christi eam esse permittunt, quae et Χριστοτόκος est. Nam, sicut illi aiunt, non humana natura, sed Deus Verbum ab illa natus est, et ea quae peperit non est mater nati. Quomodo enim mater esse potest alieni a sua natura? Si autem mater est, ut ab ipsis vocatur, humanitas est quod natum est, et non Deitas. Proprium est enim parere matri essentiae suae similem: aut enim non erit mater, si essentiae suae similem non pepererit; aut si mater est, essentiae suae similem pepererit. Item post alia: Deus enim mensium et creator est, et non mensium partus est; fabricator sanctae Mariae non postea ex Spiritu in ipsa fabricatus. Sed sine mea doctrina audi angelum ad ipsum Ioseph dicentem: *Accipe puerum et matrem eius.*² Igitur pueri dixit, non Deitatis. Item post haec: *Vis tibi addi secundum testimonium? Completi sunt itaque dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum.*³ Ecce habes cuius mater fuit χριστοτόκος, id est, pueri mater, quem peperit Maria, non Deitatis, quae omnia circumstringit. * Audi et aliud testimonium: *Videntes autem magi stellam, gavisi sunt gaudio magno valde, et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius.*⁴ Ubique pueri mater, non Deitatis, Virgo praedicatur. Quid igitur ordinas carnem matrem Deitatis? Et paulo post: Virgini Χριστοτόκῳ contigit parere humanitatem, Dei verbo Deitatis ministerium. – *Et cum legeret haec iudices dixerunt:* Haec Nestorii dicta sufficiant: quid ad haec sentiat Serapion, pandat.

*287

1310

XII. – *Serapion respondit:* Si ita non sentit, nec credit Arnobius, quare frequentat Χριστοτόκον et Θεοτόκον? – *Arnobius dixit:* Si Χριστοτόκον dico, et nego Θεοτόκον, recte arguis me Nestorianum, vel per leve accusationis tuae vestigium forsitan accusaris. Nunc vero totus defensionis meae cursus impugnat negantem Θεοτόκον Mariam; et tu mecum Nestorium damnas, cum me tecum exsecretur Nestorius. – *Serapion dixit:* Pro qua re me tecum exsecretur Nestorius? – *Arnobius*

PL
53, 287¹ Act. I, 9.² Matth. II, 13.³ Lc. II, 6-7.⁴ Matth. II, 10-11.

dixit: Pro eo quod tecum sanctam Mariam Θεοτόκον non nego. – Serapion dixit: Sermone argumentando Θεοτόκον qui confiteris, Χριστοτόκον illam asserendo impugnas. – Arnobius dixit: Tu negas Christum Filium Dei esse? – Serapion dixit: Non nego Christum Filium Dei; sed te increpo qui Christum hominem asseris, et non Filium Dei. – Arnobius dixit: Antequam nasceretur ex Maria, Filius Dei ante fuit? – Serapion dixit: Quis haec praeter Photinum dixerit? Arnobius dixit: Ergo semper fuit.

PL
53, 289

XIII. [...]– *Arnobius dixit: Apostolicae recordationis vir S. Cyrillus, Ecclesiae Alexandrinae episcopus, cum cognovisset Nestorianum dogma contrarium fidei pullulare, scripsit per totam Aegyptum, et ad sanctum Coelestinum apostolicae recordationis antistitem misit; dicens ad laudem suam pertinere, si ab eo qui pontificatus arcem tenebat, fuisset aliquid emendatum. Sanctus vero Coelestinus ita ἐγκωμίστης eius exstitit, ut in Nestorii damnationis dictasset sententiam: laudem vero Cyrilli et in conspectu Dei et omnium praedicasset, asserens sensum eius praeclarorum nostrae provinciae episcoporum praedicatione roborari; et Damasi, Ambrosii, Hilarii hunc fuisse sensum evidenter exposuit. Ait enim in ipso concilio: Recordor beatae memoriae Ambrosium in die natalis Domini nostri Iesu Christi, omnem fecisse populum una voce Deo canere: *Veni, Redemptor gentium, ostende partum Virginis, miretur omne saeculum, talis decet partus Deum.* Nunquid talis partus decet hominem? Et adiecit: Ergo sensus fratris nostri Cyrilli in hoc quod dicit Θεοτόκον Mariam, valde concordat, *talis decet partus Deum.* Deum partu suo Virgo effudit, ipso potente qui omnipotentia plenus est. Hilarius quoque vir acris ingenii scribens in Constantium imperatorem, de incarnatione Domini sic ait: Filius Dei factus homo Deus. Et praeposterans repetit: Deus filius hominis factus est Deus, non Deus factus est homo, et filius hominis factus est Filius Dei. * Superavit enim magnitudo Domini parvitatem servilis formae, ita ut ipsa forma servilis, quam assumpsit, cessaret esse servilis per eum Dominum qui eam assumpsit. Si enim qui natura non filii Dei, per ipsum efficiantur filii Dei; quanto magis ipse qui natura Filius Dei est, hunc cum quo voluntate sua alvo virginali conceptus et natus est, ita sublimavit in Deum, *ut in nomine eius omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum?*¹ Item praecessor meus Damasus scribens ad Paulinum Antiochenae Ecclesiae episcopum, inter caetera ait: Anathematizamus eos qui duos filios Dei asserunt, alterum qui ex Patre est genitus, et alterum qui ex assumptione carnis natus est ex Virgine. Item ipse apostolicae memoriae vir Damasus in altera epistola ad Paulinum: Anathema-*

1311

*290

¹ Phil. II, 10.

tizamus eos qui duos in Salvatore filios confitentur: unum ante incarnationem, et alium post assumptam carnem ex virgine, et non eundem Dei Filium, et antea et postea ipsum esse Christum verum Dei Filium, qui natus est ex Virgine, confitentur.

1312

XVIII. – *Serapion dixit*: Iste liber qui lectus est S. Cyrilli, non docet in Filio Dei duas substantias, sed unam conatur ostendere. – *Arnobius dixit*: Ipsam unam, quam conatur ostendere pande. – *Serapion dixit*: Deitatis tantum, non humanitatis; ut Dei mater dicatur Maria, non tamen et hominis. Nam Θεοτόκον vult eam vocari, non Χριστοτόκον; aut si alio consentit, et Χριστοτόκον pande. – *Arnobius dixit*: Sanctus Cyrillus contra eos qui sanctam Mariam Θεοτόκον negant, secutus priores suos episcopos Theophilum, sive Athanasium, ostendit illam Θεοτόκον exstitisse, ne forte parem habere putaretur, cum Χριστοτόκος dicitur. Fuerunt enim et aliae Christotocae, nulla tamen ita Χριστοτόκος et Θεοτόκος, et virgo effecta feta est sicut Maria. Memorans ergo hoc quod maius est Θεοτόκος, quod minus est Χριστοτόκος siluit. Modo qui ante dixit, Maria patrem et * matrem habuit, et homo fuit, nunquid eam negasse hominem esse putandus est? Impressit igitur hunc locum, de quo erat contentio. Nestorius enim nullo modo passus est debere Θεοτόκον credi, et ideo frequenti assertionem id egit, ut eum hoc quod negavit Θεοτόκος edoceret. – *Serapion dixit*: Doce ergo sensum Cyrilli talem exstitisse, ut ipsum qui ex Maria natus est Deum illum et hominem memoraret. – *Arnobius dixit*: Et nos assumus, et liber qui lectus est; accipe ex eo quae lecta sunt ita: Non ideo factus est homo unigenitum Dei Verbum, ut Deus esse cessaret, sed ut in assumptione etiam carnis propriae maiestatis gloriam intueremur. Haec primo dixisse si non sufficit, quae in secundis dixit ausculta: In carne positus audiebat Patrem dicentem, *Sede ad dexteram meam*.¹ Audi etiam quid dixerit tertio: Divinam secuti Scripturam, Dei Verbum cum conditione copulantes, humanam et mortalem, divinamque naturam in unum aliquid conferentes, ita tamen ut simpliciter non homo Theoferus intelligatur, sed Deus incarnatus, qui per dispensationem copulationis (nota quid dicat) corpus sibi ex Virgine sancta ascribit. Hoc enim modo, nec aliter intelligitur Christus. Ausculta etiam quarto loco quid astruat: In Christo asserimus quod coierunt quadam arcana ineffabilique ratione in unum Deitas et humana conditio, ut in eodem simul et homo intelligatur iuxta nos, et Deus supra nos. Quinto etiam loco audi quid dixerit de Filio Dei: Sicut ipsius Verbi quod est ex Deo Patre, propria fuit caro illa pura atque venerabilis, quae ex sancta Virgine procreata est, ita omnia quae

PL
53. 295

*296

¹ Ps. CIX, 1.

carni conveniunt absque solo peccato, subire debuit, et omnia ut nasceretur ex matre. Audisti quid dixit? – *Serapion respondit*: Audivi. – *Arnobius dixit*: Explana mihi quod dixit. – *Serapion respondit*: Caro pura atque honorabilis, quae ex sancta Maria procreata est, omnino ut nasceretur ex matre. *Arnobius dixit*: Quidquid intelligis in hoc loco, fac me scire. – *Serapion dixit*: Hoc puto illum dixisse, quod carnis sanctae mater sit Virgo ista * quae peperit. – *Arnobius dixit*: Vis videre quia bene intellexisti? Considera quid isti sermoni subiunxit. Si, inquit, extra carnem intelligatur Deitas, ipsa per se erit sine matre, et recte quidem. – *Serapion dixit*: Peto ut planum mihi facias quid conetur astruere. – *Arnobius dixit*: Luce clarius est quod Dei matrem Mariam esse per carnem, quam solam creavit, exponat. Deitas enim, ait, sola matrem non habet, ut subaudiatur, quia Deus et homo unus Dei Filius est iste qui natus est. Unde sexto loco subiungens, ait: Si voluerimus recte calcare, non Deitatem nudam, sed inter carnem et natum permixtum Dei Patris Verbum sanctam Virginem creasse, quae electa est, ad puerperium venerandum, ut carnaliter eum pareret, qui carnem dignatus est induere. – *Serapion dixit*: Clausis auribus mentis totum librum istum audivi: et ideo non vidi istas duas personas in uno Dei Filio Cyrilli assertionem expressas. Nam quomodo non duae docerentur personae virgineo partu editae, cum dicat Deum carnaliter natum, qui dignatus est assumere? etc. – *Arnobius dixit*: Utique carnem simul cum assumptore carnis. Assumptor enim carnis Deus est, caro autem integer homo est; integer autem homo est, qui carnem et animam habet. Nam Apollinaris ideo damnatus est, quia pro anima Deum posuit incarnatum.

PL
53, 299

XX. [...] Sequamur nunc, et quid in nono capitulo dixerit recitemus. Prophetissam sanctam Virginem vocat. Christo enim praegnans prophetae implevit officium.

1313

PL
53, 302

XXI. [...] Antequam Spiritus veniret super Mariam, et virtus Altissimi obumbraret eam, et hoc conciperet quod sanctum vocaretur Filius Dei,¹ ante hoc ipse uterus Mariae, quamvis mundus esset a peccato et sanctus, tamen vilitate humilitatis erat ut lana optima et incomparabilis universis quae erant sub coelo virginibus: eratque talis ac tanta, quae decenter et in se Deitatem Filii Dei, sicut conchylii lana sanguinem susceperit, et ipsa lana esse cessaret lana, sed vera purpura per sanguinem fieret memoratum. Non enim lana, sed pretiosa est huius sanguinis capax. Quod si sanguis hic lanam tanta maiestate sublimat per suam admixtionem, ut nulli hac liceat uti, nisi huic, qui regia fuerit praeditus dignitate; quanto magis quando

1314

¹ Lc. I, 35.

Spiritus sanctus venit in Mariam, et virtus Altissimi obumbravit eam, hoc quod natum est ex ea *de semine David secundum carnem*,¹ secum fecit Filium Dei, ut sic esset Maria Θεοτόκος, sicut Χριστοτόκος? Quia ante Mariam fuerunt aliae christotocae, sed non virgines, nec ex Spiritu sancto, nec virtute Altissimi obumbrante. Haec autem et Χριστοτόκος est sola, et Θεοτόκος, sola virgo, ex Spiritu sancto et virtute Altissimi concipiens.²

COMMENTARII IN PSALMOS

- 1315** Psalmus XLVI. [...] Hoc apostoli dicunt: Subiecit populos nobis, et gentes sub pedibus nostris. Quando hoc fecit? Quando elegit nobis haereditatem suam in specie Mariae, quam dilexit Spiritus sanctus, tunc ascendit in strepitu et in voce tubae. Herodes turbatur, pastores terrentur, magi fugiunt, infantes occiduntur, angeli psallunt, dicentes: *Gloria Deo in excelsis*; qui dicunt pastoribus, quia ecce regnat Deus super omnes gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Si sedes eius ubicunque virginitas illibata fuerit, quanto magis in Maria? Principes populorum convenerunt cum Deo Abraham. Principes hoc loco angelos indicat, qui cum Deo Abraham ad Mariam convenerunt, quando gloriam cecinerunt. PL
53, 390
- 1316** Psalmus LXXXIV. [...] Iustitia vero et pax osculantur se. Quia veritas, quae est Christus, de terra, id est, de Maria, orta est, et ita iusto hoc iudicio factum est, quod cum fieret docebamur, quod iustitia de coelo prospexit. Cum Dominus daret hanc benedictionem Mariae, in qua quasi terra nostra, ex nostra utique materia, daret fructum suum. Suum utique hominem perfectum, ex semine David secundum carnem. PL
53, 448
- 1317** Psalmus CIII. [...] Sicut enim lac de uberibus, sic de terra per herbam attingitur ad spicam, de spica pervenitur ad panem, qui de coelo per imbrem descendit. Ergo per fontem perennem, venit tibi panis de terra Mariae Virginis. Imber iste qui in Maria venit, audi qualiter venit. Angelus ei dicit: *Virtus Altissimi*, id est, ex alto veniens *obumbrabit tibi*.³ Et exivit nobis panis de terra. PL
53, 476
- 1318** Psalmus CIX. [...] Nos enim eum et Dei Filium ante luciferum ex Deo Deum genitum credimus: et David eum filium per partum virginis Mariae profitemur, qui ascendens in coelos, sedet ad dexteram Patris, unde venturus est iudex. Habebit inimicos suos scabellum PL
53, 496

¹ Rom. I, 3.

² In app. huius op. (PL 53, 316) legitur Sermo 369 S. Augustini (dubius). PL 39, 1655 (cf. PLS II, 403; III, 213).

³ Lc. I, 35.

pedum suorum, secundum quod et Apostolus dicit: *Cum evacuaverit omnem principatum, potestatem et virtutem, tunc oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius.*¹ Cuius inimicos si interrogas, respondebit tibi, eius sine dubio cuius virgam virtutis misit Dominus ex Sion. Virga virtutis, hominis corpus est ex Virgine nati, quam virgam ex Sion misit Dominus, ut dominetur in medio inimicorum suorum. Non ergo sicut damnabilis Photinus credit, ex Mariae partu sumpsit exordium, sed ante luciferum est ex Patris ore progenitus.

PL
53, 505

Psalmus CXVII. [...] Veniamus nunc ad lapidem quem reprobaverunt aedificantes. Hic *lapis* legitur in Daniele *excisus sine manibus*,² id est, sine opera viri natus ex Virgine. Aedificantes erant Iudaei soli super universam faciem terrae.

1319

ANONYMUS (saec. v)

PRAEDESTINATUS SEU PRAEDESTINATORUM HAERESIS³PL
53, 590
*591

Liber I, XI. Undecima haeresis Valentinianorum, a Valentino. * Hi per Orientem dispersi graviter Dei Ecclesiam vulnerarunt, dicentes profundum et altum secum commixta. Ex quibus duobus, velut ex coniugio, mundum processisse: altum dicentes Patrem, profundum Filium, eumque nihil assumpsisse de Maria virgine; sed illum, tanquam aquam per rivum aut fistulam, sine ulla carnis assumptione transisse. Carnis autem resurrectionem omnimodis denegantes. Hos anathematizavit beatus Zacchaeus Caesariensis episcopus, docens Dominum nostrum Iesum Christum, Deum verum verumque hominem, per virginea secreta transisse, ex semine David secundum carnem, sed hominem vere natum, vere passum, vere mortuum, vere resurrexisse a mortuis, et vere ascendisse in coelis.

1320

PL
53, 606

LV. Quinquagesima et quinta haeresis Apollinaristarum est, ab Apollinare inchoata. Negant hominem perfectum in Christo, sed assumptionem carnis ita factam, ut intus in homine pro anima divinitas esset. Carnem autem et Verbum unius eiusdemque voluit docere substantiae. Contentiosissime afferentes: *Verbum caro factum est*,⁴ volunt

1321

¹ I Cor. XV, 24-25.² Dan. II, 34.³ J. Sirmond auctorem esse Arnobium iuniorem affirmat; idem affirmat G. Morin; alii probabilius attribuunt opus hoc Iuliano Aeculanensi (cf. PLS III, 220 clavis 243).⁴ Io. I, 14.

● PL 53, 271, 273, 282, 289, 291, 292, 294, 299, 301, 302, 304, 316, 367, 388, 391, 424, 449, 452, 455, 501, 519, 520, 521.